

Mamaliaid mewn
Amgylchedd Cynaliadwy
Mammals in a Sustainable
Environment

Prosiectau Pathewod ar y gweill yng Nghymru

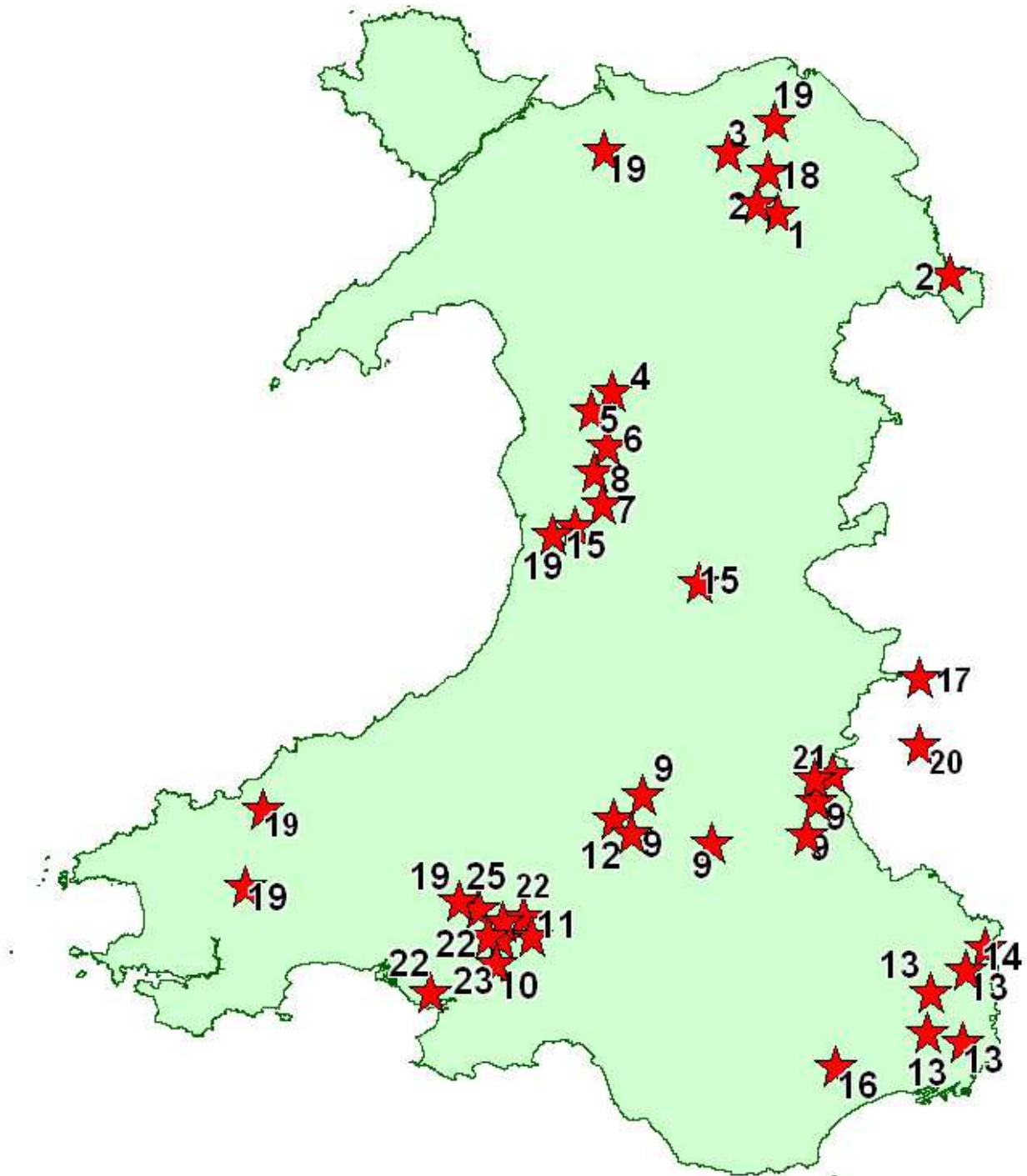

SOUTHERN & EASTERN
Regional Assembly
Promoting Our Region

Ireland's EU Structural Funds
Programmes 2007 - 2013
Co-funded by the Irish Government
and the European Union

Ffigur 1. Map o brosiectau pathew sydd yn gyfredol yng Nghymru – Mae'r prosiectau wedi eu rhifo fel ag y maent yn ymddangos yn y ddogfen hon.

1. Prosiect Pathewod Gogledd Cymru

Lleoliad: Dros Gogledd Cymru

Partneriaid perthnasol: Partneriaeth Pathewod y Gogledd-orllewin

Monitro safleoedd ar draws Gogledd Cymru lle gwyddom fod yna bathewod. Mae tîm da o wirfoddolwyr eisoes yn monitro llawer o safleoedd, mae cyfleoedd i rai gwirfoddolwyr newydd gymryd rhan. Mae angen mwy o wirfoddolwyr i ymchwilio i safleoedd newydd.

Cyswllt: Rhian Hughes rhianhughes@wildlifetrustswales.org

---

2. Prosiect Partneriaeth Pathewod y Gogledd-orllewin

Lleoliad: Gogledd Cymru a Swydd Gaer

Partneriaid perthnasol: CCGC, NE, CCC, NWWT, CWT, Sw Caer, Partneriaeth Bioamrywiaeth Gogledd-ddwyrain Cymru

Mae Partneriaeth Pathewod y Gogledd-orllewin wedi bod yn marcio a monitro *Muscardinus avellanarius* drwy eu hail-ddal ar ddau safle, tuag at derfyn gogleddol dalgylch y rhywogaeth yn y DU, er 2005. Yn y DU dim ond yn ne Lloegr mae *M. avellanarius* wedi cael ei astudio'n fanwl yn y gorffennol. Y dybiaeth oedd fod y poblogaethau yng ngogledd Lloegr a gogledd Cymru yn fach, gwasgaredig a bregus. Nod y prosiect yw dysgu am ecoleg y pathew yn yr ardal, fel sail i reoli coetiroedd er lles y rhywogaeth yn y rhanbarth. Safleoedd yr astudiaeth yw:

Bontuchel, Sir Ddinbych: lle darganfuwyd pathewod yn y 1990au

Dyffryn Wych, Swydd Gaer: lle'r ailgyflwynwyd pathewod yn 1996 a 1997

Gyda dros 800 o anifeiliaid wedi cael eu marcio mewn 6 mlynedd, a 34% wedi'u hail-ddal, dyma un o'r astudiaethau mwyaf o'r fath i gael ei chynnal gyda'r rhywogaeth hon yn y DU. Cychwynwyd y prosiect yn 2005, a bydd yn parhau tan 2015. Mae gennym nifer fawr o wirfoddolwyr yn helpu gyda'r monitro. Rydym yn darparu hyfforddiant a phrofiad yn rheolaidd i wirfoddolwyr sy'n gweithio tuag at eu trwyddedau pathew. Yn aml mae rhestr aros o bobl sydd am ddod i helpu ar y safleoedd hyn.

Cyswllt: Sarah Bird s.bird@chesterzoo.org

---

3. Egin Gwyrdd BASC Gogledd Cymru

Lleoliad: Gogledd Cymru

Partneriaid perthnasol: BASC, MMAC, NWWT, tîrfeddianwyr

Mae'r prosiect Egin Gwyrdd wedi bod ar y gweill er 2006 a bydd yn para am o leiaf 3 blynedd arall. Canfu arolwg o aelodau BASC yn 2006 86 o safleoedd a phathewod arnynt. Cadarnhaodd gwaith gydag Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru fod yna bathewod yng Ngogledd Cymru (ym Montuchel ger Rhuthun, er enghraifft), felly rhoddwyd blychau nythu ar safleoedd lle'r oeddent wedi cael eu gweld neu lle'r oedd posibilrwydd eu bod yn

bresennol. Mae 150 o flychau allan ar hyn o bryd a chanfuwyd pathewod yn un o'r coetiroedd y llynedd am y tro cyntaf. Y gobaith yw y canfyddir rhagor eleni ac yn y blynyddoedd i ddod ac y bydd rhagor o aelodau am gael blychau/cyngor ar reoli coetiroedd a gwrychoedd a phlannu er lles y pathew.

Cyswllt: Audrey Watson, BASC, Marford Mill, Rossett, LL12 0HL
Audrey.Watson@basc.org.uk

---

4. Cynllun blychau pathewod Coed Isaf

Lleoliad: Coed Isaf, Brithdir, Dolgellau, Gwynedd

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru

50 blwch newydd wedi cael eu sefydlu yng ngwanwyn 2011. Dim cofnodion blaenorol, ac o chwilio cyn hyn am gnau ni chanfuwyd unrhyw dystiolaeth. Mae cysylltiad da â safle hysbys arall i'r gorllewin. Ond mae wedi cael ei chadarnhau erbyn hyn fel safle newydd am fod pathewod yn defnyddio'r blychau newydd, a thrwy gnau cyll wedi'u cnoi. Rydym yn bwriadu monitro'r blychau 2-4 gwaith y flwyddyn, fel rhan o'r Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod.

Dyluniwyd y blychau sy'n cael eu defnyddio gan Mr Jack Grasse, gan ddefnyddio pibellau draenio plastig, gyda thop a gwaelod pren, a gwelwyd eu bod o werth i bathewod sy'n bridio ar y safle hwn. Rydym yn ddiolchgar iawn i Jack am ei garedigrwydd yn gadael inni ddefnyddio'r cynllun hwn.

Cyswllt:

Mr Martin Gould, Rheolwr Cadwraeth a Threftadaeth, CCC
martin.gould@forestry.gsi.gov.uk

Ms Jan Baylis, a sefydlodd ac sydd bellach yn monitro'r blychau hyn
jan@cadairidris.wanadoo.co.uk; ffôn 07817 464853

---

5. Cynllun blychau pathewod Coed Drefgerrig

Lleoliad: Coed Drefgerrig, Tabor, Dolgellau, Gwynedd

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru

50 blwch newydd wedi cael eu sefydlu yng ngwanwyn 2011. Roedd yna hen gofnodion ar y safle hwn, ond hynny wedi'i gadarnhau bellach wrth i'r blychau newydd gael eu defnyddio, a thrwy gnau cyll wedi'u cnoi. Does dim gwaith penodol ynglŷn â phathewod wedi cael ei wneud yn y gorffennol. Rydym yn bwriadu monitro'r blychau 2-4 gwaith y flwyddyn, fel rhan o'r Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod.

Dyluniwyd y blychau sy'n cael eu defnyddio gan Mr Jack Grasse, gan ddefnyddio pibellau draenio plastig, gyda thop a gwaelod pren, a gwelwyd eu bod o werth i bathewod sy'n bridio ar y safle hwn. Rydym yn ddiolchgar iawn i Jack am ei garedigrwydd yn gadael inni ddefnyddio'r cynllun hwn.

Cyswllt: Fel Prosiect 4 – Cynllun blychau pathewod Coed Isaf

---

6. Coed Maes Mawr (Dyfi)

Lleoliad: Rhwng Corris ac Aberllefenni (o gwmpas SH 775 089). Safle yn cysylltu dau ddarn o SoDdGA Coed Maes Mawr, Coed Caecennau a Cheunant Esgairneiriau

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru

- *A wyddoch fod pathewod yn bresennol yn yr ardal?* Oes. 50 o focsys wedi eu gosod, ac yn cael eu monitor, ond ddim yn fisol. Safle ddim yn rhan o'r cynllun monitro Cenedlaethol ar hyn o bryd felly.
- *Pa waith sydd wedi'i wneud yn yr ardal yn y gorffennol?* Cwmpo tua 16Ha o goed conwydd, ail-blannu gyda choed collddail.
- *Beth ydych yn gobeithio'i gyflawni gyda'ch prosiect?* Cysylltu dau ddarn o SoDdGA, creu cynefin gwell ar gyfer pathewod, adfer ac ymestyn ardal o goed collddail er mwyn hybu tyfiant cennau prin dros y tymor hir
- *A oes angen gwirfoddolwyr?* Nac oes, ddim ar hyn o bryd.
- *Hyd y prosiect* - Yn parhau

Cyswllt: Nick Young Nick.young@forestry.gsi.gov.uk 07899 734058

---

7. Tŷ Gwyn - Ysgol y Goedwig

Lleoliad: Safle Tŷ Gwyn, Forge, Machynlleth (o gwmpas SN 764 985). Safle yn cael ei ddefnyddio (yn rhannol) fel safle Ysgol y Goedwig.

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru, Coetiroedd DYFI Woodlands (Machynlleth)

- *A wyddoch fod pathewod yn bresennol yn yr ardal?* Oes. 50 o focsys wedi eu gosod, ac yn cael eu monitro o leiaf ddwywaith y flwyddyn, ond ddim yn fisol. Safle ddim yn rhan o'r cynllun monitro Cenedlaethol ar hyn o bryd felly
- *Pa waith sydd wedi'i wneud yn yr ardal yn y gorffennol?* – Safle o ail-dyfiant coed collddail ar hen safle cwmpo (rhai coed conwydd dal yn sefyll). Rhan o safle yn cael ei rheoli gan Goetiroedd Dyfi
- *Beth ydych yn gobeithio'i gyflawni gyda'ch prosiect?* Creu cynefin gwell ar gyfer pathewod, adfer ac ymestyn ardal o goed collddail, parhau i ddarparu ardal ar gyfer addysg awyr agored a datblygu sgiliau 'maes/ rheoli coedwig' yn y gymuned.
- *A oes angen gwirfoddolwyr?* unrhyw wirfoddolwyr fydd yn dod trwy gysylltiad gyda Choetiroedd Dyfi
- *Hyd y prosiect* - Yn parhau

Cyswllt: Nick Young Nick.young@forestry.gsi.gov.uk 07899 734058

---

8. Prosiect Pathewod Pantperthog

Lleoliad: Coedwig Dyfi, Powys

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru & Jack Grasse

Mae pathewod yn bresennol. Mae gwaith i wella'r cynefin ac astudiaeth blychau nythu wedi bod ar y gweill er 1993. Lle'r oedd hynny'n bosib, cafodd yr ardal gychwynnol ei hehangu drwy dorri a chlririo coed conwydd a phlannu rhywogaethau llydanddail amrywiol – i gyd o ffynonellau lleol. Dechreuodd y prosiect 1991 ac mae dal yn parhau.

Cyswllt: Jack Grasse jackgrasse@gmail.com

---

9. Monitro pathewod yn Powys a Sir Gaerfyrddin

Lleoliad:

Coedwigoedd Crychan a Halfway y Comisiwn Coedwigaeth (Powys a Sir Gaerfyrddin)

Gwarchodfeydd Natur Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog (Pwll y Wrach, Glasbury, Ystrad Fawr, Coed Dyrysiog)

Partneriaid perthnasol: y Comisiwn Coedwigaeth, Coetiroedd Gwell i Gymru, CCGC

Prosiect Crychan a Halfway

- Coetiroedd y CC ar ffin Powys/Sir Gaerfyrddin. Coetir cymysg, peth yn llydanddail, peth yn blanhigfa.
- O ganlyniad i arolwg chwilio am gnau CCGC/y CC, comisiynwyd Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog gan y CC i osod blychau pathewod yn 2004/5 a'u monitro am 10 mlynedd gan ddefnyddio gwirfoddolwyr trwyddedig, sydd wedi cael hyfforddiant.
- 300 o flychau dros 6 safle monitro, 5 gwirfoddolwr pathewod trwyddedig ac amryw o gynorthwywyr. Gosodwyd dau gant a hanner o flychau yn 2005/6 ac ychwanegwyd safle arall a hanner cant o flychau yn 2010.
- Pob safle'n cael ei fonitro o fis Ebrill tan fis Hydref.
- Bu 2010 a 2011 yn flynyddoedd brig o ran y nifer o bathewod.
- Mae adroddiad prosiect ar gael oddi wrth Bev Lewis, Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog.
- Hyd y prosiect – Tan 2014

Gwarchodfeydd Natur Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog

- Mae Gwarchodfa Natur Glasbury Cutting wedi cael ei monitro'n rheolaidd eleni gan ei bod yn safle newydd gyda blychau newydd. Dim pathewod hyd yma.
- Gwarchodfa Natur Pwll y Wrach, monitro rheolaidd. Niferoedd isel iawn, anghyson.
- Gwarchodfa Natur Coed Dyrysiog, tiwbiau, monitro ad hoc.
- Gwarchodfa Natur Ystrad Fawr, arolwg tiwbiau nythu i brofi am bresenoldeb.
- Prosiect yn parhau

Cyswllt: Bev Lewis, Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog, Lion House, Bethel Square, Aberhonddu, LD3 7AJ. Ffôn: 01874 625708 E-bost: blewis@brecknockwildlifetrust.org.uk

---

10. Monitro pathewod ar gyfer y PCMP yn Sir Gaerfyrddin

Lleoliad: Rhos Cefn Bryn – Bryndias Farm, Carmarthenshire

Partneriaid perthnasol: Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru & Partneriaeth Bioamrywiaeth Sir Gaerfyrddin

- *A wyddoch fod pathewod yn bresennol yn yr ardal? Oes*
- *Pa waith sydd wedi'i wneud yn yr ardal yn y gorffennol? Rheoli ystyriol, monitro, chwilio am gnau*
- *Beth ydych yn gobeithio'i gyflawni gyda'ch prosiect? Monitro poblogaeth hyfyw a chofnodi'r boblogaeth*
- *A oes angen gwirfoddolwyr? Ddim ar hyn o bryd, nifer fach o wirfoddolwyr sy'n helpu gyda'r monitro er mwyn tarfu cyn lleied â phosib ar rywogaethau*

Cyswllt: Richard Pond rpond47@googlemail.com

---

11. Safle Cyflogaeth Strategol Cross Hands (Dwyrain Cross Hands)

Lleoliad: Cross Hands, Sir Gaerfyrddin

Partneriaid perthnasol: Cyngor Sir Caerfyrddin, Jacobs UK Ltd

Yn 2012 gosodwyd 100 o flychau pathewod mewn ardal rhwng Black Lion Road a Meadows Road i fonitro'r boblogaeth pathewod cyn i'r gwaith adeiladu ar Safle Cyflogaeth Strategol Cross Hands ddechrau. Roedd gwaith blaenorol gan ymgynghorwyr eraill wedi canfod cnau wedi'u cnoi yn yr ardal ond dim pathewod.

Ym mis Medi 2012 cawsom ein tystiolaeth gyntaf fod pathewod yn bresennol – pathew gwryw a nyth. Nod y rhaglen monitro pathewod yw lliniaru effaith safle datblygu a mynd ati i fonitro'n gyson i sicrhau bod pathewod yn dal i fod yn bresennol yn yr ardal. Dim angen gwirfoddolwyr ar hyn o bryd.

Cyswllt: Laura Gore, Lucy Emery neu Rhian Lewis. Jacobs, Churchill House, Ffordd Churchill, Caerdydd. CF10 2HH. 02920 353 200

Laura.gore@jacobs.com, Lucy.emery@jacobs.com, Rhian.Lewis@jacobs.com

---

12. Monitro symudiadau pathewod ar dri safle yng nghoedwig Crychan

Lleoliad: Coedwig Cefyn, Llanymddyfri

Partneriaid perthnasol: CCC a CCGC yw'r cyllidwyr ar hyn o bryd. Cysylltiadau ag Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog sydd â 2 gynllun blychau gerllaw

- Gwyddom fod pathewod yn bresennol mewn rhai rhannau cyffredinol o Grychan
- Gwnaed monitro cyffredinol yn yr ardal o'r blaen gyda 2 safle monitro gan Ymddiriedolaeth Natur Brycheiniog yn ffinio â 2 o'n safleoedd ni.
- Yr amcan yw monitro symudiadau [trwy osod micro sglodion a thracio drwy radio] mewn ardaloedd llystyfiant ac ar draws ffyrdd coedwig, ac mewn ecoleg ailoesgyn

ar ardaloedd sydd wedi'u torri a'u clirio o'r blaen. Efallai y caiff 1 ardal ei thorri a'i chlirio yn y dyfodol. c. 350 o flychau ar waith ar hyn o bryd ar 3-4 safle

- Croeso i rai sydd am gynorthwyo o bryd i'w gilydd, ond mae'r safleoedd yn heriol yn gorfforol gan eu bod ar lethrau sydd wedi'u torri a'u clirio, gyda malurion o dan yr aildyfiant. Mae'n cymryd 2 ddiwrnod fel arfer.

Cyswllt: Roger Trout rabbitwise@hotmail.co.uk

---

13. Monitro Pathewod yng Ngwent

Lleoliad: Nifer o safleoedd yng Ngwent

Croes Robert – ger gwarchodfa natur Tryleg o eiddo Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Wet Meadow – ger gwarchodfa natur Tryleg o eiddo Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Wyeswood / Pentwyn – gwarchodfa natur Penallt o eiddo Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Livox / Prisk – ger gwarchodfa natur Penallt o eiddo Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Blackcliff / Wyndcliff - ger Casnewydd

Coetir Gaer – ger Tryleg

Harpers Grove / Lords Grove - ger Mynwy

Coetir Cuhere – ger gwarchodfa natur Brynbuga a reolir gan Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Y Weinyddiaeth Amddiffyn, Caerwent - Caerwent

Fferm Springdale – ger gwarchodfa natur Brynbuga o eiddo Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Partneriaid perthnasol: Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Mae'r safleoedd i gyd yn rhan o'r Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod

Cyswllt: Gemma Bodé gbode@gwentwildlife.org

---

14. Coridorau i Bathewod yng Ngwent

Lleoliad: Sir Fynwy, Gwent

Partneriaid perthnasol: PTES, Ymddiriedolaeth Natur Gwent

Prosiect personol yw hwn, wedi'i ysbrydoli gan brosiect PTES 'Hedgerows for Dormice' (yn Lloegr), lle cefais hyfforddiant cychwynnol mewn dulliau a thechnegau mesur. Enillodd Coridor 1 wobr gyntaf (£1000) yng nghystadleuaeth PTES yn gysylltiedig â phrosiect HfD, felly darparodd ysgogiad a chyllid. Mae Coridorau 2 hyd at 9 yn arolygu'r gwrychoedd a'r coetiroedd sy'n darparu llwybrau mudo/ehangu i bathewod cyll rhwng y safleoedd yng Ngwent sy'n cael eu harolygu drwy'r Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod, a siroedd cyfagos, yn cynnwys croesi afon Gwy i Loegr. Y gobaith yw y bydd y deunydd hwn yn sail ar gyfer sefydlu Ardal Dirwedd 'Afon Wysg hyd at Afon Gwy', rhywbeth y mae Ymddiriedolaeth Natur Gwent, Coed Cadw a Monmouth Greenweb yn ymggyraedd ato. Bydd y prosiect yn rhedeg am 9 mlynedd (2012/13 fydd blwyddyn 6)

Cyswllt: Keith Allen dormousenut@btinternet.com

---

15. Tŷ'n y Garth

Lleoliad: Cwm Einion, Ffwrnais, Gogledd Ceredigion

Partneriaid perthnasol: Comisiwn Coedwigaeth Cymru

Caiff pathewod eu canfod yn rheolaidd yng nghoetir Tŷ'n y Garth ac maent hefyd yn bresennol yn yr ardal ehangach..

Mae amrywiaeth eang yn y blanhigfa gonwydd, a rhywfaint o dorri coed yn ddiweddar o fewn coetir llydanddail sydd wedi'i gadw, wedi creu cynefin digon amrywiol ac mae rhagor o dorri coed yn yr arfaeth a ddylai wella'r cynefin ymhellach i'r pathew. Mae blychau mamaliaid a blychau nythu i adar wedi cael eu defnyddio gan bathewod dros yr 20 mlynedd diwethaf yn fras ar draws ardal eang o'r coetir.

Mae'r prosiect wedi bod ar y gweill am 10 mlynedd ac yn parhau, a phwrpas y prosiect yw parhau i fonitro'r boblogaeth, a sylwi ar unrhyw effeithiau yn deillio o waith pellach i reoli'r coetir. Nid oes angen gwirfoddolwyr. Ond mae croeso i rai sydd â diddordeb pan fydd y blychau'n cael eu harchwilio rhwng mis Ebrill a mis Tachwedd. Roedd 2012 yn flwyddyn wael i'r pathew yng Nhŷ'n y Garth ond yn hwyr yr haf/yr hydref yw'r adeg orau fel arfer o ran y niferoedd a welir.

Cyswllt: Roy Bamford roybamford@felin-y-cwm.eclipse.co.uk

---

16. Ymddiriedolaeth Gadwraeth Rhiw'rperrai

Lleoliad: Coetir Coed Craig Rhiw'rperrai, ger Draethen, 6 milltir o Gaerffili

Partneriaid perthnasol: Gwirfoddolwyr Ymddiriedolaeth Gadwraeth Rhiw'rperrai, dan arweiniad Sue Price

Dechreuodd y prosiect yn 2003. Mae pathewod yn gyffredin yn lleol ar draws yr ardal; gwyddom fod blychau wedi cael eu gosod mewn sawl coetir a'u bod yn cael eu defnyddio. Hyd at 2003, nid oedd arolwg rheolaidd o'r blychau ar waith. Cafodd blychau nythu eu gosod gyntaf yng Nghoed Rhiw'rperrai (planhigfeydd ar safleoedd coetir hynafol (PAWS) 150-erw) ar ôl i'r Ymddiriedolaeth, elusen leol fach, brynu'r safle a chael grant ar gyfer Rheolwr Coetir i oruchwyllo'r prosiect adfer. Fel deiliad trwydded, roedd modd i'r rheolwr newydd osod blychau a'u harchwilio; tan hynny, dim ond cnau cyll wedi'u hagor gan bathewod oedd wedi cael eu canfod i gadarnhau eu presenoldeb. Bu'r blychau newydd yn llwyddiant ac mae'r nifer o flychau, o bathewod ac o bobl drwyddedig i gyd wedi cynyddu.

Rydym yn gobeithio cael cofnod cyson o bresenoldeb y rhywogaeth yn y coetir, ynghyd â chyfrannu i'r cynllun gweithredu bioamrywiaeth lleol (Caerffili). Hefyd, rydym yn hyfforddi gwirfoddolwyr ar safleoedd eraill o bryd i'w gilydd fel y gallant ymgymryd â'u prosiectau eu hunain. Rywsut, mae gennym ddigon o wirfoddolwyr bob amser!

Cyswllt: ruperra@gmail.com

---

17. Evaluating the effectiveness of bridges for dormice

Lleoliad: Ar draws y Deyrnas Unedig

Partneriaid perthnasol: Prifysgol Greenwich

Mae pontydd i bathewod yn cael eu darparu i gysylltu cynefinoedd sydd wedi cael eu darnio gan ddatblygu, yn enwedig ffyrdd, er mwyn lliniaru'r effaith. Ar hyn o bryn nid oes fawr o ymchwil wedi cael ei wneud i effeithiolrwydd y pontydd hyn a'r defnydd ohonynt gan bathewod i groesi bylchau.

Rydym am lunio cronfa ddata o unrhyw strwythurau sydd wedi cael eu defnyddio i alluogi neu annog pathewod i groesi bylchau. Rhowch wybod inni os ydych yn gwybod am unrhyw rai.

Cyswllt: Un ai siaradwch â Daniel Atter yn y gynhadledd hon neu anfonwch e-bost at Dr Debbie Bartlett d.bartlett@gre.ac.uk

---

18. Prosiect Cofrestr Pathewod Comisiwn Coedwigaeth Cymru 2012.

Lleoliad: Ystâd Coetir Llywodraeth Cymru (yn cael ei rheoli gan CCC)

Partneriaid perthnasol: Amryw o gynlluniau a phrosiectau partneriaeth ar draws yr ystâd.

Trosolwg rhagarweiniol yw hwn o'r wybodaeth am bathewod o fewn Ystâd Coetir Llywodraeth Cymru, a bydd wedi'i gwblhau erbyn diwedd mis Tachwedd. Mae gan 54 o unedau coetir o fewn yr ystâd bathewod, cyfanswm o 5,540 ha o fewn y coetiroedd hyn, ac mae gan 24 ohonynt brosiectau blychau pathewod ar hyn o bryd.

Hefyd, mae 56 coetir arall (2,942 ha) y credwn fod pathewod ynddynt ac maent yn cael eu cynnwys yn y canllawiau arferion gorau a'r broses drwyddedu. Mae cofnodion am bathewod mewn 6 bloc coedwig mawr arall, sy'n rhoi cyfanswm o 116 o goetiroedd a phathewod ynddynt o fewn yr ystâd.

O'r coetiroedd hyn mae 85 % yn Goetiroedd Hynafol neu'n Goetiroedd Hynafol a Blannwyd ac maent o fewn rhaglen CCC i reoli coetiroedd yn y tymor hir drwy adfer coetiroedd brodorol a fydd yn gwella'r cynefin i'r pathew. Efallai y gwneir gwaith dadansoddi pellach yn y dyfodol gan ddefnyddio'r Arolwg Llinell Sylfaen o Goetiroedd Hynafol a gwblhawyd yn ddiweddar, sydd wedi coladu data am briodweddau coetiroedd ar Ystâd Coetir Llywodraeth Cymru. Bydd modd dehongli'r data hwn yn ofodol drwy ddadansoddiad GIS.

Cyswllt: Iolo Lloyd Iolo.Lloyd@forestry.gsi.gov.uk

---

19. Mamaliaid mewn Amgylchedd Cynaliadwy (MMAC)

Lleoliad: Nifer o safleoedd dros Cymru:

Cwm Clettwr, Tre'r ddôl, Ceredigion
Tŷ Canol/Pentre Ifan, Sir Benfro
Capel Dewi, Sir Gaerfyrddin
Mountain Meadows, Sir Benfro
Dolgarrog, Conwy
Treffynnon, Sir y Fflint

Partneriaid perthnasol:

Ymddiriedolaeth Natur Vincent; CCGC; WTSWW; APC Sir Benfro; BASC, CCC, NWWT, swyddogion bioamrywiaeth cynghorau lleol, tîrfeddianwyr preifat a gwirfoddolwyr

Mae'r prosiect MMAC wedi ei ariannu am 3 blynedd tan 2014, ac wedyn rydym yn gobeithio trosglwyddo monitro'r safleoedd pathewod i bartneriaid a gwirfoddolwyr

Mae'r pathew yn un o nifer o rywogaethau o famaliaid y canolbwyntir arnynt ym mhrosiect MMAC. Y nod yw cael cymunedau lleol a gwirfoddolwyr i ymwneud mwy â phrosiectau arolygu a monitro. Yn benodol o ran y pathew rydym yn ceisio canfod safleoedd newydd lle mae'r pathew'n bresennol drwy helpydd cnau grŵp, a chynyddu'r nifer o gynlluniau blychau nythu o dan y Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod yng Nghymru.

Cyswllt:

Jenny MacPherson (y Canolbarth-De) jennymacpherson@vwt.org.uk
Ceri Morris (y Gogledd) c.morris@ccw.gov.uk

---

20. Traethawd BSc: Adolygiad o dechnegau arolygu pathewod: ydy uchder y tiwbiau nyth artiffisial yn effeithio ar ganlyniadau'r arolwg?

Lleoliad: Swydd Henffordd

Partneriaid perthnasol: Prifysgol Swydd Gaerwrangon

- Cafodd tiwbiau nyth artiffisial eu gosod ar wahanol uchder mewn tri choetir yn Swydd Henffordd.
- Mae pob un o'r coetiroedd yn rhai lle gwyddom ar sail arolygon blaenorol fod pathewod yn bresennol.
- Nod y prosiect yw cymharu'r nifer o bathewod sy'n defnyddio'r tiwbiau ar wahanol uchder a chanfod a yw'r nifer o bathewod yn cael ei danamcangyfrif wrth ddefnyddio technegau arolygu safonol.
- Nid oes angen gwirfoddolwyr gan y dylai'r data i gyd fod wedi cael ei gasglu erbyn diwedd Hydref 2012 a bydd y prosiect yn y cyfnod dadansoddi.
- Gwaith maes, Mai-Hydref 2012. Dyddiad terfyn y prosiect Mai 2013

Cyswllt: Dave Smith davetreesmith@aol.com

---

21. Monitro Pathewod yn Sir Faesyfed

Lleoliad: Cilcenni Dingle (Coed Cadw) a Chwm Byddog (Gwarchodfa Natur Leol Ymddiriedolaeth Natur Sir Faesyfed), Cleirwy, Powys

Partneriaid perthnasol: Coed Cadw ac Ymddiriedolaeth Natur Sir Faesyfed

Mae pathewod yn bresennol ar y ddau safle, er na chafodd Cilcenni Dingle ei archwilio mor aml eleni ag y dylid bod wedi'i wneud. Yn hanesyddol roedd cofnodion o safleoedd eraill yn Sir Faesyfed ac rydym yn gobeithio gallu gwneud arolwg o'r rheini i chwilio am arwyddion o bathewod.

Cyswllt: info@rwtwales.org

---

22. Prosiect Pathewod Sir Gaerfyrddin

Lleoliad: Safleoedd amrywiol, Sir Gaerfyrddin

Partneriaid perthnasol: Cyngor Sir Caerfyrddin, Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru (y naill a'r llall fel rhan o Bartneriaeth Bioamrywiaeth Sir Gaerfyrddin).

Nod y prosiect yw gwella'r wybodaeth am ddsbarthiad y pathew yn Sir Gaerfyrddin a'r math o gynefinoedd y mae'n ei ddefnyddio, denu rhagor o bobl i ymwneud â'u bywyd gwyllt lleol a chael rhagor o dirfeddianwyr a allai fod â phathewod i gymryd rhan er mwyn cynyddu gwybodaeth pobl am sut i reoli cynefinoedd yn dda er budd y pathew.

2010

Buom yn chwilio am gnau gyda gwirfoddolwyr yn yr ardal o gwmpas Cross Hands gan ein bod yn gwybod fod yna bathewod yn yr ardal, a dewiswyd yr ardal oherwydd y pwysau i ddatblygu yn lleol. Canfuwyd cnau a oedd wedi'u hagog gan bathewod mewn nifer o fannau, rhai ohonynt yn safleoedd newydd a rhai ar gyrion ardaloedd trefol.

Hefyd cynhaliwyd asesiad cynefinoedd o'r awyr o'r ardal o gwmpas Cross Hands i edrych ar y cynefinoedd posib i bathewod yn y cylch a choridorau posib i bathewod drwy'r ardal.

2011/2012

Canfuwyd cnau a oedd wedi'u hagog gan bathewod yn agos at Barc Gwledig Llyn Llech Owain a Gwarchodfa Natur Genedlaethol Carmel. Dewiswyd y safleoedd hyn wedyn i sefydlu dau gynllun monitro pathewod gyda 50 o flychau yn Llyn Llech Owain a 50 o flychau ynghyd â 50 tiwb yng Ngharmel. Hyfforddwyd wardeiniaid a gwirfoddolwyr yn ystod 2012 ar gyfer eu trwydded bathewod.

Ym mis Hydref 2012 cynhaliwyd dwy helfa gnau er mwyn denu gwirfoddolwyr, un yn Llyn Llech Owain lle canfuwyd cnau wedi'u hagog gan bathewod, a'r ail ym Mharc Coetir Mynydd Mawr lle canfuwyd un gneuen wedi'i hagog gan bathewod, safle newydd i'r pathew yn Sir Gaerfyrddin.

Gosodwyd blychau ar fferm ger Pen-bre lle cafwyd cofnodion o'r blaen ar safle sydd wedi'i gofrestru gyda chynllun monitro pathewod y PTES. Cânt eu monitro gan wirfoddolwr lleol. Canfuwyd pathewod yn defnyddio blwch yn haf 2012.

Gaeaf 2012/2013

Bydd y prosiect yn symud i ardal Rhydaman lle'r ymddengys fod cynefin addas er nad oes unrhyw arwyddion o bathewod wedi'u canfod hyd yma. Cynhelir cyfres o gyrchoedd chwilio am gnau ac o bosibl chwilio am nythod ar nifer o safleoedd yn ardal Rhydaman, rhai ohonynt wedi'u dewis am eu potensial i gynnwys pobl, ysgolion a cholegau lleol. Dewiswyd safleoedd eraill ar sail gwybodaeth leol y tiffeddianwyr.

Cyswllt:

Jacqueline Hartley, Hartley Preserve, Ffôn: 0790 489 2273 e-bost:

Jacqueline@hartleypreserve.co.uk

Isabel Macho, Swyddog Bioamrywiaeth Sir Gaerfyrddin, Ffôn: 01558 825 390 e-bost:

IMacho@carmarthenshire.gov.uk

Lizzie Wilberforce, Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru, e-bost:

l.wilberforce@welshwildlife.org

---

23. Cymharu blychau Pren a blychau Pibell Ddraenio

Lleoliad: Rhos Cefn Bryn

Partneriaid perthnasol: Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru

Wedi rhedeg o 2010 i 2012. Nod y prosiect yw cymharu defnyddio blychau nythu pren traddodiadol gan bathewod gyda blychau nythu pibell ddraenio. Fe'i sefydlwyd yn y brif ardal monitro pathewod yn Rhos Cefn Bryn. Nesaf at bob blwch pren gosodwyd blwch nythu pibell ddraenio, un ai uwchben neu o dan y blwch pren. Casglwyd data yn ystod yr archwiliadau monitro misol arferol rhwng mis Ebrill a mis Hydref am dair blynedd i gofnodi'r defnydd gan bathewod yn y naill fath a'r llall o flwch. Mae'r canlyniadau'n cael eu monitro ar hyn o bryd i weld yn ystadegol a oes gwahaniaeth arwyddocaol rhwng y defnydd o'r ddau fath o flwch nythu.

Os oes unrhyw un am roi cynnig ar hyn ar eu safle nhw, byddai'n ddiddorol ei ehangu a chael sampl mwy o faint.

Cyswllt: Jacqueline a Paul Hartley, Hartley Preserve, Ffôn: 0790 489 2273 e-bost:

Jacqueline@hartleypreserve.co.uk

---

24. Pathewod Sir Gaerfyrddin ar Facebook

Lleoliad: Sir Gaerfyrddin

Partner: Ymddiriedolaeth Natur De a Gorllewin Cymru

Yn rhedeg o ddechrau 2012 ac yn parhau. Mae tudalen Pathew Sir Gaerfyrddin ar Facebook yn agored i unrhyw un sydd â diddordeb yn y pathew yn yr ardal er bod pobl mor bell oddi yma ag Aberystwyth a Phen-y-bont ar Ogwr wedi hoffi'r dudalen. Y nod yw helpu i ledaenu gwybodaeth am y pathew, helpu i hyrwyddo'r hyn yr ydym yn ei wneud yn Sir Gaerfyrddin, helpu i gysylltu pobl ynghyd yn arbennig y rheini sy'n monitro safleoedd,

helpu pobl i gymryd rhan a chyrraedd pobl na fyddech efallai yn eu gweld allan ar safle fel arfer.

Mae croeso i unrhyw un edrych ar y dudalen, ei hoffi a chyfrannu iddi, mae'n agored i'r cyhoedd ond oherwydd hynny rydym yn ofalus o ran pa wybodaeth yr ydym yn ei rhoi arni.

Cyswllt:

Jacqueline a Paul Hartley, Hartley Preserve, Ffôn: 0790 489 2273 e-bost:

Jacqueline@hartleypreserve.co.uk

<http://www.facebook.com/pages/Carmarthenshire-Dormice/295750350474341?fref=ts>

---

25. Monitro'r Pathew gan Ardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

Lleoliad: Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru, Llanarthne

Partneriaid perthnasol: Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

Rwyf wedi bod yn monitro blychau ar hyd cyrion Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru am 3 blynedd. Mae'r blychau wedi'u rhannu ar draws tair ardal goetir ac eleni, ar ôl cael grant gan y Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod, rydym wedi ychwanegu blychau mewn pedwaredd ardal.

Dechreuodd y monitro yn 2008 pan gafodd blychau eu rhoi'n rhodd i Ardd Fotaneg Genedlaethol Cymru. Ysgogodd hen gofnod am gneuen a oedd wedi cael ei chnoi gan bathew ddiddordeb yn yr ardal, ac rwyf wedi parhau i fonitro ers hynny. Cyflwynir cofnodion i'r Rhaglen Genedlaethol Monitro Pathewod bob blwyddyn. Ymysg y gwirfoddolwyr cafwyd myfyrwyr prifysgol ar leoliad yn yr Ardd Fotaneg Genedlaethol..

Darganfuwyd cnau wedi'u cnoi gan bathewod mewn un ardal yr hydref y llynedd, a'r gwanwyn hwn (2012), cawsom y pathew byw cyntaf i gael ei gofnodi yn yr Ardd Fotaneg Genedlaethol mewn blwch nythu.

Fy ngobaith yw y byddwn yn canfod rhagor o bathewod eleni a pharhau i'w monitro cyn hired â phosib.

Cyswllt: Rhian Lewis – rhianelewis@hotmail.com